

ANKET ÇALIŞMASININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Atilla Soran, A.Veyssel Polat

Pittsburgh Üniversitesi Cerrahi Onkoloji Departmanı, Meme Hastalıkları Bölümü, A.B.D

Kanıtı dayalı tıp klinik yaklaşımın vazgeçilmemesi gereken bir unsurdur. Kanıt oluşturulurken protokol aşamasında yer ve zaman dilimi ile birlikte, tanı ve tedavinin uygulanabilirliği göz önüne alınmalıdır. Ülkemizde olduğu gibi, meme hastalıklarıyla uğraşan hekimlerin deneyim ve bilgi birikiminin heterojen olması, tanı ve tedavi yaklaşımında kanıtı yalnızca Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerin çalışma sonuçlarına dayandırılması, özellikle teknoloji gerektiren durumlarda gelişmekte olan ülkeleri zora sokmaktadır.

Meme kanserinin görüntülemesinde Manyetik Rezonans Görüntüleme (MRG), dünyada olduğu gibi ülkemizde de, yüksek duyarlılığı nedeniyle mamografi ve ultrasonografiye yardımcı olarak giderek yaygın şekilde kullanılmaktadır. MRG, cihaz teknolojisinin ileri düzeyde olması yanı sıra elde edilen görüntülerin değerlendirilmesinin de üst düzeyde deneyim ve bilgi birikimi gerektiren bir görüntüleme yöntemidir. MRG nin meme hastalıklarındaki endikasyon alanlarının tartışıldığı günümüzde gelişmiş ülkelerin eğitim, teknoloji ve uzmanlaşmış kliniklerin yaygınlığı gibi standartlar göz önüne alınarak oluşturulmuş kılavuzların uygulanabilirliği ülkemiz için sorgulanmalıdır. MRG, duyarlılığı yüksek olmasına rağmen sınırlılıkları olan, hasta için zahmetli ve maliyeti yüksek bir görüntüleme yöntemidir. MRG de tespit edilen yalancı pozitif bir lezyon, hastada yaratacağı gereksiz endişenin yanı sıra doktorun da gereksiz cerrahi girişime yönelmesine neden olacaktır.

Meme Hastalıkları Dernekleri Federasyonu (MHDF) her iki yılda bir toplanarak ülkemize yönelik kılavuzlar oluşturmaktadır. Bu kılavuzların oluşturulması öncesinde ülkemize özel durumların tespitinin yapılması ve kılavuzlar oluşturulduktan sonra da kullanımının değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Meme hastalıklarında MRG kullanım kılavuzu oluşturmaya yardımcı olmak amacıyla, ülkemizdeki güncel durumun tespitine yönelik MHDF şemsiyesi altında MF10-01 anket çalışması oluşturulmuştur. Bu çalışmada, meme kanseri ile ilgilenen uzmanlık alanlarının MRG ye ulaşabilirliğinin derecesini, MRG'nin ne sıklıkta kullanıldığını, çekim yapılan cihazların yeterliliğini, tarama amaçlı ve/veya tanısıl amaçlı

kullanımının yaygınlığı ve yerindeliğini, radyologların MRG raporlama sayılarını, MRG de şüpheli bir lezyon saptanması sonrasında hangi işlemlerin uygulanabildiği veya bu işlemlere ulaşılabilirlik derecesini değerlendirmek amaçlanmıştır. MHDF, Türk Cerrahi Derneği, Türk Radyoloji Derneği, Tıbbi Onkoloji Derneği, Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği başta olmak üzere, 5000 civarında genel cerrahi, radyoloji, tıbbi onkoloji, radyasyon onkolojisi ve patoloji uzmanına dernekleri aracılığıyla elektronik posta yolu ile anket soruları gönderilmiştir. 5 dakikadan az zamanda doldurabilecek 2 sayfa ve 19 sorudan oluşan anket çalışmasına cevap verme oranı %2 in altında gerçekleşmiştir. Bu oran meme çalışma grubunda %50'nin üzerindedir. Tıbbi dergilerde daha önce yayınlanmış çalışmalarda, posta aracılığıyla anket uygulanan çalışmalara doktorların verdikleri cevap oranı ortalama %54 olarak bildirilmektedir (1). Elektronik posta yolu ile yapılan 12 adet tıbbi anket çalışmasında ise doktorların verdikleri cevap oranı da %9 ile %94 arasında değişmektedir (2-4). Maalesef bu anket çalışmasındaki oranın çok düşük olması ülkemizde bilimsel çalışmalara ilginin ve desteğin beklenenden az olduğunu göstermektedir.

Anket çalışmamıza katılmış olan radyoloji uzmanlarının ek görüşlerini bildirdikleri notlarında, saptadıkları bazı problemler şöyle özetlenebilir.

- Genç kadınlarda US, 40 yaş üstü kadınlarda mamografi tetkiki yapılmaksızın ilk olarak MRG ye başvurulması,
- İlgili uzmanlar tarafından meme hastalıkları, görüntüleme yöntemlerinin endikasyonları, avantajları ve sınırlılıkları konusundaki deneyim eksikliklerinden doğan açığı ve yasal sorumluluklarını hafifletmek adına da ileri tetkik olarak MRG'nin tercih edilmesi,
- Endikasyonu olduğu halde MRG çekilmediğinden eksik görüntüleme bilgileriyle tedavilerin sürdürülmesi,
- Hizmet satın alımından kaynaklanan sorunlar; radyoloji ve diğer uzmanlık alanlarının aynı çatı altında olmamaları nedeniyle işbirliği sağlamadaki zorluklar, ya da hizmetin kalitesinden

çok sayının ön plana çıkması, radyoloğun gereksiz tetkikleri reddetme imkanının olmaması,

- Radyoloji uzmanının mamografide ek tanısıl çekim tekniklerine (spot kompresyon veya başka bir projeksiyon) başvurmadan raporlamayı eksik olarak sonlandırması,
- BIRADS sınıflaması konusundaki ortak görüş ve yaklaşımın tam olarak oluşmaması,
- Türkiye’de meme lezyonlarına MRG kılavuzluğunda biyopsi ve işaretleme yapabilen az sayıda merkez olması nedeniyle sadece MRG’de saptanabilen lezyonlara, yaklaşımda sıkıntılar yaşanması.

Görüşleri ile katkıda bulunan bu duyarlı doktorlarımızın da değindiği gibi MRG nin istemi ve kullanımı konusunda eksiklerimizin

mevcut olduğu bir gerçektir. İleri bir sayıda yayınlayacağımız anket çalışma sonuçlarımız geneli yansıtmasa da gelecekte kılavuzlar oluşturulurken katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Uzmanlık derneklerimizce, meme hastalıkları ile ilgilenen tüm uzmanlara, MRG nin kullanımı gibi belirlenecek önemli konularda lokalde eğitim programları yapılabilir ve kendi kılavuzlarımız oluşturulabilir. Ayrıca multidisipliner çalışmanın zorunlu olduğu meme hastalıkları konusunda tüm ilgili kliniklerin akreditasyonunun nasıl sağlanacağı da tartışılması gereken önemli bir konudur. Son olarak da ilgili meslek kuruluşlarının oluşturdukları anket çalışmalarına katılmanın mesleki sorumluluğun bir parçası olduğunu ve geri dönüşlerin bilimsel çalışmalara önemli katkılar sağlayacağını hatırlatmak istiyoruz.

Kaynaklar

1. Asch DA, Jędrziewski MK, Christakis NA. Response rates to mail surveys published in medical journals. *J Clin Epidemiol* 1997;50:1129–36.
2. Kim HL, Hollowell CM, Patel RV, Bales GT, Clayman RV, Gerber GS. Use of new technology in endourology and laparoscopy by American urologists: internet and postal survey. *Urology* 2000;56: 760–765.

3. Potts HWW, Wyatt JC. Survey of doctors’ experience of patients using the Internet. *J Med Internet Res* 2002; 4: e5.
4. Dejana Braithwaite, Jon Emery, Simon de Lusignana, Stephen Sutton. Using the Internet to conduct surveys of health professionals: a valid alternative? *Family Practice* 2003;20:545–551.

iletişim

Atilla Soran
Magee-Womes Hospital of UPMC, 300 Halket Street, Suite 2601, Pittsburgh,
PA, 15213, USA
e-mail : asoran@magee.edu